

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра Радіоелектронних та біомедичних комп'ютеризованих
засобів і технологій (№ 502)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи

О.Й. Довнар
(ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В МЕДИЦИНІ
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 12 «Інформаційні технології»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 122 «Комп'ютерні науки»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Комп'ютерні технології в біології та медицині»
(найменування освітньої програми)

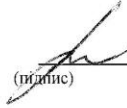
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма Системний аналіз та прийняття рішень в медицині
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки»
освітньою програмою «Комп'ютерні технології в біології та медицині»
«31» серпня 2021 р., – 12 с.

Розробник: Висоцька О.В., професор кафедри № 502, д.т.н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

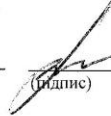

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри Радіоелектронних та біомедичних комп'ютеризованих засобів і технологій (№ 502)
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри д.т.н., професор
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

О.В. Висоцька
(ініціали та прізвище)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 5	<p style="text-align: center;">Галузь знань <u>12 «Інформаційні технології»</u> (шифр і найменування)</p>	<i>Обов'язкова</i>
Кількість модулів – 2		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2	<p style="text-align: center;">Спеціальність <u>122 «Комп'ютерні науки»</u> (код і найменування)</p>	2021/2022
Індивідуальне завдання <u>Розрахункова робота</u> (назва)		Семестр
Загальна кількість годин – 56/150	<p style="text-align: center;">Освітня програма <u>«Комп'ютерні технології в біології та медицині»</u> (найменування)</p>	5-й
		Лекції*
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,5 самостійної роботи студента – 5,9	<p style="text-align: center;">Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u></p>	32
		Практичні, семінарські*
		24
		Лабораторні*
		-
		Самостійна робота
94		
Вид контролю		
модульний контроль, іспит		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 56/94

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення: вивчення основних принципів системного підходу і системного аналізу в біомедичних дослідженнях та методів прийняття рішень в медицині.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Системний аналіз та прийняття рішень в медицині» є:

- розкрити можливості системного підходу, системного аналізу та теорії прийняття рішень в професійній діяльності;

- сформуувати у студентів сукупність теоретичних знань і практичних навичок щодо методології системного дослідження складних систем, прийняття рішень в медицині.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів комп'ютерних наук в області біології та медицини і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (ІК);

- здатність до абстрактного мислення, системного аналізу та синтезу складних медико-біологічних завдань (ЗК1);

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК2);

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) на базі знань системного аналізу та теорії прийняття рішень в медицині (ЗК8);

- здатність приймати обґрунтовані системні рішення в професійній діяльності фахівця з комп'ютерних технологій в біології та медицині (ЗК11);

- здатність до математичного та логічного мислення, обґрунтування вибору методів прийняття рішень в медицині і системного підходу для розв'язування теоретичних і прикладних медико-технічних задач у галузі комп'ютерних наук, аналізу та інтерпретування отриманих результатів (ФК1);

- здатність визначати оптимальні розв'язки медико-технічних задач з використанням методів системного аналізу та прийняття рішень в медицині (ФК5);

- здатність до системного мислення, застосування методології системного аналізу для дослідження складних медико-біологічних проблем, методів формалізації та розв'язуванні системних задач, що мають суперечливі цілі, невизначеності та ризику (ФК6);

Програмні результати навчання:

- застосовувати знання методології системного аналізу та синтезу медико-біологічної інформації в області комп'ютерних наук (ПРН1);

- використовувати методи розв'язання багатокритеріальних оптимізаційних задач лінійного та нелінійного програмування в біології та медицині (ПРН6);

- використовувати методи розв'язання багатокритеріальних задач нелінійного та стохастичного програмування під час прийняття рішень в медицині (ПРН7);

- використовувати методологію системного аналізу об'єктів, процесів і систем для задач аналізу та прогнозування динамічних процесів (ПРН8);

- застосовувати знання методів структурного аналізу медико-технічних систем (ПРН15).

Міждисциплінарні зв'язки: «Вища математика», «Спеціальні розділи вищої математики», «Системний науковий світогляд».

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Методи прийняття рішень в медицині.

Тема 1. Вступ. Предмет, ціль і задачі курсу. Основні поняття. Загальні положення теорії прийняття рішень.

Тема 2. Оптимізація керуючих рішень в медицині методами динамічного програмування та теорії ігор.

Тема 3. Статистичні методи прийняття рішень в медицині.

Модульний контроль

Змістовий модуль 2. Системний аналіз в біомедичних дослідженнях.

Тема 4. Становлення системного світогляду. Сутність та принципи системного підходу.

Тема 5. Системний аналіз і системний синтез. Особливості системного аналізу при рішенні медичних задач. Біологічний організм з позиції системного аналізу. Функціональні характеристики складних систем. Принципи і рівні організації біологічних систем.

Тема 6. Методика системного аналізу. Системні принципи управління. Принципи системного аналізу взаємодії структур організму.

Модульний контроль

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього го	У тому числі			
		л	п	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Методи прийняття рішень в медицині.					
Тема 1. Вступ. Предмет, ціль і задачі курсу. Основні поняття. Загальні положення теорії прийняття рішень.	9	2	2		5
Тема 2. Оптимізація керуючих рішень в медицині методами динамічного програмування та теорії ігор.	32	6	10		16
Тема 3. Статистичні методи прийняття рішень в медицині.	20	4	2		14
Модульний контроль	3	2			1
Індивідуальна розрахункова робота	10				10
Разом за змістовним модулем 1	74	14	14	-	46
Змістовний модуль 2. Системний аналіз в біомедичних дослідженнях.					
Тема 4. Становлення системного світогляду. Сутність та принципи системного підходу	20	4	2		14
Тема 5. Системний аналіз і системний синтез.	26	6	4		16
Тема 6. Методика системного аналізу. Системні принципи управління. Принципи системного аналізу взаємодії структур організму.	27	6	4		17
Модульний контроль	3	2			1
Разом за змістовним модулем 2	76	18	10		48
Усього годин	150	32	24	-	94

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Використання угорського алгоритму в медичних задачах про призначення та розміщення фармвиробництва	2
2	Дослідження особливостей використання методу обліку найменших відстаней для вирішення транспортної задачі в медицині із використанням Microsoft Excel	2
3	Використання алгоритму Дейкстри в задачах закупівлі	2

	медичної техніки	
4	Використання методу простого ранжування для формалізованого опису систем	2
5	Використання методу ранжування за ознаками для аналізу структури біотехнічних систем	2
6	Використання методу галузей та границь в медицині	2
7	Використання метода Дельфі при прийнятті рішень в медицині	2
8	Дослідження особливостей застосування теорії ігор при вирішенні медичних задач із використанням Microsoft Excel.	2
9	Застосування методології системного підходу до аналізу відкритих систем	2
10	Використання принципів системного аналізу до аналізу взаємодії структур біологічного об'єкта	2
11	Дослідження особливостей застосування теореми Байєса при розпізнаванні стану організму пацієнта	2
12	Дослідження особливостей застосування поглинаючих ланцюгів при прийнятті рішень у процесі проведення лікувально-діагностичних заходів.	2
	Загальна кількість	24

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення конспекту лекцій.	16
2	Підготовка до практичних робіт.	24
3	Індивідуальна розрахункова робота	10
4	Вивчення додаткових тем за літературними джерелами: 1. Статистичні методи прийняття рішень. 2. Оптимізація керуючих рішень в медицині методами динамічного програмування. 3. Алгоритмічні методи скалярної оптимізації.	44
	Загальна кількість	94

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОЗРАХУНКОВА РОБОТА

Використання методу аналізу ієрархій при прийнятті рішень в медицині.

Для закупівлі медичного обладнання у лікарню розглядаються *A* альтернатив апаратно-програмних комплексів кожний з яких можна оцінити за *B* показниками. Необхідно побудувати повну ієрархію відносин між метою

(придбання медичного обладнання), критеріями відбору та альтернативами вибору та прийняти рішення про придбання якогось одного апаратно-програмного комплексу.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Формування студентом індивідуального плану навчання. Навчання за допомогою пояснювально-ілюстративного матеріалу (лекція), практичного матеріалу (проведення практичних занять); робота з навчально-методичною літературою (самостійне опрацювання заданих розділів, виконання РГЗ).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Використовуються такі методи контролю, як: усне та письмове опитування, тестування, звіти з практик, поточний (модульний) контроль, іспит.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

10.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	7	0...7
Виконання і захист практичних робіт	0...3	7	0...21
Індивідуальна розрахункова робота	0...18	1	0...18
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Всього за змістовний модуль 1			0...61
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	9	0...9
Виконання і захист практичних робіт	0...3	5	0...15
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Всього за змістовний модуль 2			0...39
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних та одного практичного запитання. Кожне з теоретичних запитань може бути максимально оцінено в 30 балів, повна правильна відповідь на практичне запитання оцінюється в 40 балів.

10.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки.

1. Принципи систематизації інформації.
2. Особливості системного підходу та системного аналізу в медичних дослідженнях.
3. Основні принципи теорії прийняття рішень в медицині.
4. Методи розв'язування задач математичного програмування і статистичних задач прийняття рішень.

Необхідний обсяг умінь для одержання позитивної оцінки.

1. Системно мислити, застосовувати системні принципи в біомедичних дослідженнях.
2. Обирати найкращий спосіб дії, коли вибір альтернативи потребує аналізу складної ситуації.
3. Застосовувати основні результати та принципи теорії прийняття рішень в медицині.

10.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно, D, E (60-74). Виставляється, якщо студент відпрацював та захистив всі лабораторні роботи та практичні заняття, засвоїв основні поняттями навчального матеріалу, може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу і робити певні узагальнення, ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою, вміє виконувати навчальні завдання, передбачені програмою.

Добре, C (75-89). Виставляється, якщо студент відпрацював та захистив всі лабораторні роботи та практичні заняття, вільно володіє навчальним матеріалом, вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, узагальнювати та систематизувати навчальну інформацію, самостійно виконує передбачені програмою навчальні знання, самостійно знаходить і виправляє допущені помилки, може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання.

Відмінно, A, B (90-100). Виставляється, якщо студент відпрацював та захистив всі лабораторні роботи та практичні заняття, його знання, вміння і навички повністю відповідають вимогам програми, володіє глибокими, міцними знаннями, самостійно визначає проміжні цілі і вміє планувати особисту навчальну діяльність, оцінювати результати власної практичної роботи, вміє знаходити додаткову інформацію та самостійно використовує її для реалізації поставлених перед ним навчальних цілей, судження його логічні і достатньо обґрунтовані, засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх

значення для подальшої професійної діяльності, вміє вільно використовувати сучасні програмні засоби для поповнення власних знань та розв'язування задач.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1 Базова література

1. Проскура, Г.А. Системний аналіз в інфокомунікаціях : навч. посіб. / Г. А. Проскура. - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2017. - 104 с .

2. Теорія прийняття рішень: підручник для студентів спеціальності «Комп'ютерні науки та інформаційні технології», спеціалізації «Інформаційні технології в біології та медицині» / Л. С. Файнзільберг, О. А. Жуковська, В. С. Якимчук. – Київ: Освіта України, 2018. – 246 с.

3. Прокопенко Т. О. Теорія систем і системний аналіз: навч. посіб. / Т. О. Прокопенко ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2019. – 139 с.

4. Роїк, О. М. Р 65 Системний аналіз. Навчальний посібник / О. М. Роїк, А. А. Шиян, Л.О. Нікіфорова – Вінниця: ВНТУ, 2015. – 83 с.

5. Теорія прийняття рішень підручник. / За заг. ред. Бутка М. П. [М. П. Бутко, І. М. Бутко, В. П. Мащенко та ін.] – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 360 с.

6. ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

7. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання».

11.2 Допоміжна література

1. Чорней Н. Б. Теорія систем і системний аналіз: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. –К.: МАУП, 2005. –256с.

2. Лесечко М.Д. Основи системного підходу: теорія, методологія, практика: Навч. посіб.-Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2002. - 300с.

3. Егоршин А. А. Математическое программирование: Учеб. пос. / А. А. Егоршин, Л. М. Малярец; МОН Украины, ХГЭУ. – Харьков: ИД "ИНЖЕК", 2003. – 240с.
4. Славин М.В. Методы системного анализа в медицинских исследованиях. – М.: Медицина, 1989. – 304 с.
5. Перегудов Ф.И., Тарасенко Ф.П. Введение в системный анализ. – М.: Высшая Школа. 1989 – 378 с.
6. Мазалов В. В. Математическая теория игр и приложения: учеб. пособие / В. В. Мазалов. – СПб.: Лань, 2010. – 448 с.
<http://catalogue.nure.ua/document=114076>
7. Романов В.Н. Системный анализ для инженеров. – СПб.: Спб. гос. университет, 1998. – 328 с.
8. Грешилов А.А. Математические методы принятия решений. – М.: МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2006. – 583 с.
9. Черноруцкий И.Г. Методы принятия решений. – СПб.: Санкт-Петербург «БХВ - Петербург», 2005. – 490 с.
10. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий. М.: Радио и связь, 1993. – 320с.
11. Эддонс М., Стенсфильд Р. Методы принятия решений. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 590с.
12. Юдин Д.Б. Вычислительные методы теории принятия решений. М.: Наука, 1989. – 316с.

11.3 Методичні вказівки до різних видів занять

1. Системний аналіз та прийняття рішень в медицині [Електронний варіант]: практичні заняття / О. В. Висоцька, А. П. Порван. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. – 144 с.
2. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни “Системний аналіз та прийняття рішень в медицині” / Упоряд.: О.В. Висоцька, А.І. Печерська.
3. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни “Системний аналіз та прийняття рішень в медицині” / Упоряд.: О.В. Висоцька, А.І. Печерська.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бодров В.И., Лазарева Т.Я., Мартемьянов Ю.Ф. Математические методы принятия решений. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.studmed.ru/bodrov-vi-lazareva-tya-martemyanov-yuf-matematicheskie-metody-prinyatiya-resheniy_1ed902fb9ca.html.
2. Эддоус М., Стэнсфилд Р. Методы принятия решений [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.maupfib.kg/wp-content/uploads/Styensfield-YEddous-Metody-prinyatiya-resheniy.pdf>.

3. Системний аналіз інформаційних процесів: Навч. посіб. / В. М. Варенко, І. В. Братусь, В. С. Дорошенко, Ю. Б. Смольников, В. О. Юрченко. – К.: Університет «Україна», 2013. – 203с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/images/nak_mon_partneriv/SA.pdf

4. Швець С. В. Основи системного аналізу : навчальний посібник / С. В. Швець, У. С. Швець. – Суми: Сумський державний університет, 2017. – 126 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/51018>.